

Ännu ett försök till studiehjälp. Jämför denna uppställning med "översikt svenskt uttal".

Rösten är viktig i sammanhanget. Ni ska känna till att rösten bildas i struphuvudet, närmare bestämt av stämbandnen/stämläpparna/glottis. Ni ska känna till att rösten har en grundton och massor av övertoner, och att tonhöjden mäts i Hertz (Hz). Övertonerna behövs för att skapa olika klanger, t.ex. olika vokalljud. Form och storlek på olika "rum" i ansatsröret ger resonans (förstärkning) åt olika deltonsområden.

Och glöm aldrig att ljud och bokstäver är olika saker, t.ex. när ni tänker på "dubbla konsonanter"

| Prosodi = talets rytm och melodi | | Segmentell fonetik = enskilda ljud och deras påverkan på varandra | | | |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Rytm | Melodi | Vokaler och konsonanter | | Assimilationer | |
| <p>Betoning och längd går hand i hand i svenska. Den betydelseskiljande längden kan bara förekomma i betonad stavelse. Den betonade stavelsen är inte i första hand starkare i decibel räknat, utan den är framförallt LÄNGRE än de obetonade stavelserna.</p> | | <p>Språkmelodin är grundtonens upp- och nedgångar. Tonen stiger eller faller. Den svenska språkmelodin är beroende av både satsen och ordet.</p> | | | |
| <p>Betoning Man måste veta vad en stavelse är, kunna veta hur många stavelser det är i ett ord, och veta vilken/vilka stavelse(r) som är betonad(e). Man måste inte alltid kunna dra exakta stavelsegränser, för det kan ingen... Ordbetoningen i svenska är betydelseskiljande, som t.ex. <i>racket-raket</i>, <i>kallas-kalas</i>, <i>supen-supén</i>. Betoningen ger upphov till längd hos vokal eller konsonant i den betonade stavelsen. För att en stavelse ska betonas, måste det aktuella ordet vara betonat i den aktuella satsen. Det mest betonade ordet i en sats står i "fokus". Ett svenskt ord kan ha högst två betonade stavelser.</p> | <p>Längd Olika ljud har alltid lite olika längd, men det blir extra viktigt när ett språk använder längden som medel att skilja betydelser. På svenska skiljer vi mellan <i>tal-tall</i>, <i>vila-villa</i>, men även <i>fint-fint</i>, <i>halt-halt</i>. Det är inte bara vokalen som är lång eller kort, utan efterföljande konsonant har alltid motsatt varaktighet: lång vokal följs av kort konsonant /V:C/, kort vokal följs av lång konsonant /VC/. Detta komplementära förhållande gör det möjligt att förlänga alla betonade stavelser.</p> | <p>Satsintonation Slutton är fallande och fortsättningston ligger kvar högt eller lågt. Ett ord i satsen är extra viktigt, hamnar i "fokus" och får en extra stigning.</p> <p>Ordintonation accent1=akut=Kjellins "intonation"=Stigande ton i betonad stavelse, extra stigning i fokus. accent2=grav=Kjellins tonaccent. Fallande ton i betonad stavelse, och – vid stark betoning, t.ex. fokusbetoning – snabb stigning i nästa (oftast korta) stavelse.</p> | <p>Vokaler Kan delas in i "hårda" eller bakre a o u å [ɑ u ɔ] (dock är u inte bakre) och "mjuka" eller främre e i y ä ö [e i y ε ø]. De kan också delas in i rundade o u å y ö [u ɤ y o ø] och orundade a e i ä [a e i ε]. [a] är orundad medan [ɑ] anses mer eller mindre rundad, [ɒ] skriver man om man vill göra tydligt att den är rundad. Vokalerna kan även delas in i öppna och slutna. [i ɤ u] är slutna medan ä före r [æ], och a [ɑ ɔ a] är öppna. Däremellan kan de vara halvöppna eller halvslutna.</p> | <p>Konsonanter kan delas in efter förekomsten av stämbandston; tonande [b d g j l m n ŋ r v] och tonlösa [f h k p s t ʃ ʧ]. De kan delas upp efter artikulationssätt, t.ex. klusiler [b d g p t k], frikativor [f h j s ʃ ʧ v] nasaler [n m ŋ] lateral(er) [l] tremulanter [r] som ofta blir frikativ [z]. De kan också delas upp efter artikulationsställe: bilabial, labiodental, dental, alveolar, supradental/retroflex, palatal, velar, uvular, faryngal, laryngal.</p> | <p>Tonassimilation betyder i svenska att ett tonande ljud blir tonlöst. I andra språk är det ofta tvärtom. I <i>snabbt</i> blir b till p [snap:t]. <i>sagt</i> och <i>lagt</i> blir [sakt:] och [lakt:]. <i>ljuvt</i> och <i>skevt</i> blir [jv:ft] respektive [ʃe:ft]</p> <p>Nasalassimilation innebär att framförallt /n/ antar följande konsonants artikulationsställe, så att <i>en bil</i> blir [əm'bi:l], <i>en katt</i> blir [ən'kat:], <i>en fisk</i> blir [əm'fis:k]. /m/ kan undantagsvis följa labiodentalt artikulationsställe, som i <i>emfas</i> [əm'fɑ:s].</p> <p>Retroflexion: /r/ "färgar av sig" på följande dentala /d l n s t/ så att /r/ realiseras endast som ett bakre artikulationsställe hos den dentala konsonanten. <i>Bord</i> blir [bu:d], <i>kurs</i> blir [kø:s] etc.</p> |